



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs I. Vtrum Christus sit caput Ecclesiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82325)

nitur in humana Christi natura ante unionem, vt A
pater ex dictis supra quæst. 4. art. 2.

Expositio Textus.

VIDENTA sunt, quæ notat Caiet. circa diuersas
propositiones & dicta D. Th. & ea quæ notat
Aluar. & quæ scripsimus super art. 6. q. 6. quibus ni-
hil aliud addendum occurrit.

QVÆSTIO OCTAVA.

De gratia Christi secundum quod est caput Ecclesie,
in octo articulos diuisa.

DEinde considerandum est de gratia Christi, secundum
quod est caput Ecclesie.

Et circa hoc quaeruntur octo.

Primo, vtum Christus sit caput Ecclesie.

Secundo, vtum sit caput hominum, quantum ad cor-
pora: vel solum quantum ad animas.

Tertio, vtum sit caput omnium hominum.

Quarto, vtum sit caput Angelorum.

Quinto, vtum gratia Christi, secundum quam est ca-
put Ecclesie, sit eadem cum gratia habituali eius, secundum
quod est quidam homo singularis.

Sexto, vtum esse caput Ecclesie, sit proprium Christo.

Septimo, vtum Diabolus sit caput omnium malorum.

Octauo, vtum Antichristus etiam possit dici caput o-
mnium malorum.

Ratio ordinis.

POSTQVAM de gratia Christi, prout assumptæ
humanitatis perfectio est, disseruit quæstione
præcedenti S. D. nunc de eadem agit gratia, qua-
tenus ex eo veluti ex capite diffunditur ad alios
tanquam ad membra, ex quibus simul & capite v-
num Ecclesie corpus integratur: propter quod
inseparabiliter hæc quæstio de gratia Christi, secun-
dum quod est caput Ecclesie: Cuius quæstionis
octo sunt Articuli: Tres enim habet præcipuas
partes: in prima agit de Christo, prout secundum
gratiam est caput Ecclesie: In secunda secundum
quam gratiam Christus sit caput Ecclesie: In tertia
quaeritur differentia inter Christum, & alios quo
ad esse caput Ecclesie, vel aliquorum. Prima tres
habet partes: In prima tractatur: An sit Christus
caput Ecclesie: & quid sit esse caput Ecclesie: que
duo quæsitæ primo determinantur artic. In secun-
da quaeritur, qua ratione ex parte hominum sit eo-
rum caput, an sc. quantum ad corpora, vel solum
quantum ad animas: & hæc secundum continetur
artic. In tertia quaeritur respectu quorum Christus
sit caput: & primo, an sit caput omnium hominū,
quibus datus est in Saluatorem, & cum quibus com-
munem habet humanitatem: Secundo, vtum sit
caput etiam Angelorum. Secunda pars principalis
vno tantum scil. quinto continetur artic. Tertia
pars tres habet articulos, nimirum sextum, in quo
quaeritur an esse caput Ecclesie secundum omnes
sc. eius partes, sit proprium Christo: & duos sequen-
tes, in quib. de capite secundum particulares quæ-
dam rationes, & respectu quorundam tantum sc. E
malorum hominum disputatur: in septimo quidē,
an Diabolus sit caput omnium malorum, in octa-
uo vero: num etiam Antichristus dici valeat caput
omnium malorum. Ex his enim patet an, & quo-
modo proprium sit Christo esse caput Ecclesie,
quæ est congregatio fidelium continens bonos &
malos, extra quam innumera est malorum homi-
num multitudo, de quorum & fidelium simul
etiam malorum capite disputatur in di-
ctis duobus postremis ar-
ticulis.

ARTICVLVS I.

Vtrum Christus sit caput Ecclesie.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Christo se-
cundum quod est homo, non competat esse caput Eccle-
sie. Caput enim influit sensum, & motum in membra. Sen-
sus autem, & motus spiritualis, qui est per gratiam, non in-
fluitur nobis à Christo homine: quia sicut Aug. dicit in lib.
de Trin. nec etiam Christus, secundum quod est homo, dat
Spiritus sanctum, sed solum in quantum est Deus: ergo ei,
secundum quod est homo, non competit esse caput Eccle-
sie.

B Præterea: Caput non videtur esse aliud caput. Sed Chri-
sti, secundum quod est homo, est caput Deus: secundum il-
lud prima ad Cor. 11. Caput Christi Deus. Ergo ipse Chri-
stus non est caput.

Præterea: Caput in homine est quoddam particulare
membrum influentiam recipiens à corde. Sed Christus est
vniuersale principium totius Ecclesie. Ergo non est Ecclesie
caput.

Sed contra est, quod dicitur Eph. 1. Ipsum dedit caput
super omnem Ecclesiam.

Respondendo dicendum, quod sicut tota Ec-
clesia dicitur v-
num corpus mysticum per similitudinem ad naturale cor-
pus hominis, quod secundum diuersa membra habet diuer-
sos actus (vt Apost. docet Rom. 12. & 1. ad Cor. 12.) ita
Christus dicitur caput Ecclesie secundum similitudinem
humani capitis. In quo tria possumus considerare, scilicet
ordinem, perfectionem, & virtutem. Ordinem quidē: quia
caput est prima pars hominis, incipiendo à superiori. Et in-
de est, quod omne principium consuevit vocari caput: secun-
dum illud Ezch. 16. Ad omne caput via edificasti signum
prostitutionis tue. Perfectionem autem: quia in capite vi-
gent omnes sensus, & interiores, & exteriores, cum in cæte-
ris membris sit solus tactus: & inde est, quod dicitur Isa. 9.
Senex, & honorabilis ipse est caput. Virtutem vero: quia
virtus, & motus ceterorum membrorum, & gubernatio eo-
rum in suis actibus, est à capite, propter vim sensitiuam, &
motiuam ibi dominantem: vnde, & rector dicitur caput
populi, secundum illud 1. Reg. 15. Cum eses paruulus in oculis
tuis, caput in tribubus Israel factus es. Hæc autem tria
competunt Christo spiritualiter. Primo enim secundum pro-
pinqunitatem ad Deum gratia eius altior est, & prior (etsi
non tempore) quia omnes alij receperunt gratiam per respec-
tum ad gratiam ipsius: secundum illud Rom. 8. Quos præ-
sciuit, hos & prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui,
vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Secundo vero
perfectionem habet quantum ad plenitudinem omnium gra-
tiarum: secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum plenum gra-
tia, & veritatis: vt etiam supra ostensum est. Tertia virtu-
tem habet influend. gratiam in omnia membra Ecclesie se-
cundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus.
Et sic patet, quod Christus conuenienter dicitur Eccle-
sie caput.

Ad primum ergo dictum, quod dare gratiam, aut Spi-
ritum sanctum conuenit Christo secundum quod Deus, au-
thoritative: sed instrumentaliter conuenit etiam ei, secun-
dum quod homo, in quantum scilicet eius humanitas instru-
mentum fuit diuinitatis eius. Et ita actiones ipsius ex virtu-
te diuinitatis fuerunt nobis salutaris: vt potestatem gratiam in
nobis causantes, & per meritum, & per efficientiam quan-
dam. Aug. autem negat Christum, secundum quod homo
est, dare Spiritum sanctum per authoritatem: instrumen-
taliter autem, siue ministerialiter etiam alij Sancti dicitur
dare Spiritum sanctum: secundum illud Galat. 3. Qui
tribuit vobis Spiritum, &c.

Ad secundum dicendum, quod in metaphoricis locutio-
nibus non oportet attendi similitudinem quantum ad o-
mnia: sic enim non esset similitudo, sed rei veritas. Ca-
pitis igitur naturalis non est caput aliud, quia corpus
humanum non est pars alterius corporis: sed corpus
simili-

Inf. q. 48. a.
1. & ca. q. 4.
49. a. 2. 50.
23. di. 13.
q. 2. ar. 1. &
ver. q. 29.
ar. 3. c. si &
ar. 5. c. & o-
puse. 3. c. 223.
2. op. 60. c.
1. col. 9. & r.
co. 11. l. 1. col.
2. & Ephes.
1. f.
Lib. 1. c. 12.

como 3.

q. præ. ar. 9

D. 430.

Kk

simili-

similitudinarie dictum, id est aliqua multitudo ordinata, A
est pars alterius multitudinis: sicut multitudo domestica
est pars multitudinis cuius is: & ideo paterfamilias, qui est
caput multitudinis domestica, habet supra se caput recto-
rem ciuitatis. Et per hunc modum nihil prohibet, caput Chri-
sti esse Deum, cum tamen ipse Christus sit caput Ecclesie.

Ad tertium dicendum, quod caput habet manifestam
eminentiam respectu exteriorum membrorum: sed cor ha-
bet quandam influentiam occultam. Et ideo cor di compa-
ratur Spiritus sanctus, qui inuisibiliter Ecclesiam viuifi-
cat, & vnit: capiti comparatur ipse Christus secundum vi-
sibilem naturam, secundum quam homo hominibus prae-
fertur.

Sensus quaesiti.

Q VOD sit esse caput Ecclesie declarat S. D. in B
corpore & in solutionibus argumentorum. Nomen
autem Ecclesie sumitur in ampla & vniuersali si-
gnificatione, quatenus comprehendit Ecclesiam
triumphantem, militantem & in Purgatorio exi-
stentem, vt notant Medina & Suarez.

Forma Textus.

C O N C L. est: Christus dicitur caput Ecclesie secundum
similitudinem humani capitis. Probatur: quia to-
ta Ecclesia dicitur vnum corpus mysticum per si-
militudinem ad naturale corpus hominis, quod
secundum diuersa membra habet diuersos actus:
Ergo Christus recte dicitur caput Ecclesie secun-
dum similitudinem humani capitis. Antecedens C
probatur ex Apostolo Rom. 12. & 1. ad Cor. 12. Con-
sequentia vero probatur ratione sequenti, quae
potest esse altera probatio Conclusionis, videli-
cet: In humano capite tria possumus considerare,
scilicet ordinem, perfectionem & virtutem, ex
quibus ad aliquos homines deriuatur nomen ca-
pitis per similitudinem: Sed haec omnia compe-
tunt Christo spiritualiter: Ergo. Maior probatur
quo ad singulas partes: & primo quo ad primam,
scilicet ordinem: quia caput est prima pars homi-
nis incipiendo à superiori, ex quo factum est, vt o-
mne principium consueuerit vocari caput, iuxta
illud Ezech. 16. Ad omne caput via, &c. Quo ad secun-
dam vero partem scilicet perfectionem probatur:
quia in capite vigent omnes sensus, & interiores
& exteriores, cum in ceteris membris sit solus ta-
ctus: ex quo deriuatum est illud dictum 1. Sa. 1. Se-
nex, & honorabilis ipse est caput. Quo ad tertiam de-
mum partem sc. virtutem probatur: quia virtus &
motus ceterorum membrorum, & gubernatio
eorum in suis actibus est à capite propter vim sen-
sitivam & motiuam ibi dominantem, ex quo fa-
ctum est, vt rector dicatur caput populi, iuxta il-
lud 1. Reg. 15. Cum eses paruulus in oculis tuis caput in
tribus, Israel factus es. Minor vero quo ad singulas
eius partes probatur, & primo quo ad primam, sc.
ordinem, secundum quem caput est prima & su-
prema pars hominis: quia secundum propinqui-
tatem ad Deum gratia Christi altior est, & prior (&
si non tempore) quia omnes alij acceperunt gra-
tiam per respectum ad gratiam ipsius secundum
illud Rom. 8. quos praesciuit, & praedestinauit conformes
fieri imaginis filii sui, vt sit ipse primogenitus in multis fra-
tribus. Quo ad secundam vero partem probatur:
quia perfectionem habet quantum ad plenitudi-
nem omnium gratiarum, iuxta illud Ioan. 1. Vidi-
mus eum plenum gratia, & veritatis, vt etiam osten-
sum est quaest. praecedenti articulo 9. Vltima vero pro-
batur: Quia Christus virtutem habuit influendi
gratiam in omnia membra Ecclesie, secun-
dum illud Ioan. 1. De plenitudine eius
omnes acceperunt.

Expositio Textus.

T A M E T S I Theologia symbolica non sit argu- Christi ca-
mentatiua, & secundum Philosophi documē-
tum in secundo Post. tex. 22. Scientifico discursu me-
taphorae minime congruant, sacrae tamen huic
doctrinae maxime conuenit spiritualia fidei myste-
ria sub rerum corporearum similitudinibus expli-
care, vt probat S. D. 1. p. q. 1. a. 9. vbi nos quatuor de-
cim causas ex totidem utilitatibus metaphoricis
locutionis adduximus, & quasdam regulas ad ha-
bendam eiusmodi locutionis notitiam necessa-
rias indicauimus: Et quemadmodum vnam ac
simplicissimam Dei perfectionem sub multiplici-
bus ac variis rerum sensibilibus similitudinibus
diuina scriptura proponit, sic vnam & ineffabilem
incarnati Verbi dignitatem, virtutem & excellen-
tiam, qua rationalibus & intellectualibus omni-
bus praesidet creaturis, & in eas veluti sui mystici
corporis membra mirabili & efficacissimo quo-
dam influxu supernaturalia dona communicat,
sub variis aptissimisque rerum corporearum me-
taphoris fidelibus intelligenda repraesentat. Ex
quibus septem breuiter attingemus.

Et dua quidem habentur 1. Sa. 11. vbi Christus di-
citur Radix Iesse, qui stat in signum populorum. Quibus
verbis duae praecipuae tanguntur conditiones ad
rationem capitis tam proprie quam metaphorice
dicti necessariae: quas etiam recedit S. D. in textu:
Vna est, quae tertium in hoc articulo locum tenet,
virtus nimirum influens occulte vitales actus &
operationes in membra: quam nomine radices in-
sinuat Isaias. Sicut enim radix arboris occulta est
& sub terra recondita, ita vt conspici minime va-
leat, & ex eius influxu vitali quaedam vis & opera-
tio ad reliquas omnes arboris partes deriuatur: ita
Christi virtus spiritualis viuifica nobis occulta in-
fluxu quodam interno & inuisibili fidem, spem,
gratiam & charitatem, ac caetera supernaturalia
dona fidelibus veluti sui corporis membris perpe-
niter influit, vt caelestibus verbis affirmat Aposto-
lus ad Ephes. 4. dicens: Veritate facientes in charita-
te crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus, ex quo
totum corpus compactum, & connexum per omnem iun-
cturam subordinationis secundum operationem in men-
suram vniuscuiusque membri augmentum corporis facit
in aedificationem sui in charitate. Altera capitis condi-
tio est, vt secundum ordinem sit prima pars homi-
nis incipiendo à superiori, ac proinde vt visibilem
habeat eminentiam, & visibilem exerceat totius
corporis gubernationem. Hanc vero conditionem
Christo Domino conuenire significat Isaias cum
subdit: Qui stat in signum populorum: Nam quemad-
modum sub vexillo veluti tutissimo saluus Asilo
summa diligentia, ne ab hostibus auferatur, mu-
nito milites adunantur, vt facilius irruentibus ho-
stibus obstant, & eorum impetu fracto victores
euadant: ita sub capite membra corporis aduna-
ta, & ad eius influxum recipiendum bene disposi-
ta conseruantur, & eius adeo conseruationi sunt
intenta, vt pro eius salute tuenda percussionebus,
ictibus ac aliis consimilibus malis seipsum cum ma-
nifesto periculo propriae salutis obiciat: sic igitur
ex his, quae propria sunt, ad ea quae metaphorice
Christo capiti & eius membris congrua locutione
dicuntur, transeundo dicendum est Christum si-
milem esse militari vexillo, quia sub eo spiritualis
militiae bellatores custodiuntur, & ex eius tanquam
capitis influxu spiritualis vita fidelium conserua-
tur & augetur: atque ideo in eius gloria tuenda, &
amplificanda totis viribus fideles omnes inten-
dunt, & ij praerant, qui charitatis perfectione,
dignitate, vel munere supra ceteros eminent.

Tertia

Tertia metaphora vitis vocabulo continetur, dicente Domino S. Apostolis Ioan. 15. *Ego sum vitis vera, & vasa palmis: In hoc vero posita est similitudo, ut sicut vitis prius ac principaliter habet vitam & alimentum, quæ ex ea deriuantur ad palmes vitæ coniunctos, ita Christo primo ac plenissime conuenit vita gratiæ & diuinæ virtutis influxus in eius humanitate receptus, ut instrumento Deitati personaliter vnito, quæ ex eo ad eius corpus, quod est Ecclesia ex fidelibus veluti membris constituta, deriuantur.*

Quarta metaphora est Solis & lucis: Ioannis 8. *Ego sum lux mundi:* In sole vero, qui lucem affert huic nostro mundo visibili, duo sunt, in quibus illi Christus maxime assimilatur: primum est eminentia secundum situm in vniuerso. Secundum est: virtutis efficacia, quæ multiplices in hisce corporibus inferioribus efficit mutationes: quæ duo iam supra diximus Christo Domino quam maxime conuenire: fidelibus enim omnibus gratiæ perfectione primo illi conueniente supereminet, & lux virtutis influxu fidelibus illi cõianctis gratiam & alia supernaturalia dona in melius eos immutandis communicat.

Quinta metaphora est apud Apostolũ prima Cor. 3. dicente: *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est quod est Christus Iesus.* Ad quam etiam pertinet nomen petra: ibidem cap. 10. *Petra autem erat Christus:* quia spiritualis ædificii, quod est Ecclesia, firmissimum principium & origo indeficiens designatur. Sed quia fundamẽto deest ornamentum & consummatio, similitudinem hanc lapidis angularis similitudine compleuit Matt. 21. vbi Christus se lapidem illum esse pronunciat, de quo Psal. 117. dicitur: *Lapidem, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.* Sicut enim lapis angularis partes ædificii cõnecti & opus consummat ac perficit, ita Christus Ecclesiæ coniunctus illi spiritualis perfectionis affert complementum.

Sexta metaphora est, quia Christus Sponsus & vir, Ecclesia vero Sponsa & vxor eius nuncupatur: quam similitudinem late prosequitur Apostolus ad Ephes. quinto cap. dicens: *Vir caput est Mulieris sicut Christus caput est Ecclesiæ, ipse Saluator corporis eius: sed, sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita & Mulieres Viris suis in omnibus. Viri diligite Vxores vestras sicut & Christus dilexit Ecclesiam, &c.* Et infra. *Qui suam vxorem diligit, seipsum diligit: nemo enim vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit, & fouet eam, sicut & Christus Ecclesiam: quia membra sumus corporis eius de carne eius, & de ossibus eius: Propter hoc relinquet homo Patrem, & Matrem suam, & adheret Vxori suæ, & erunt duo in carne vna: Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico in Christo, & in Ecclesiæ. Et Matthæi 9. seipsum Dominus Sponsum appellat dicens: *Nunquid possunt filij Sponsi lugere, quamdiu cum illis est Sponsus: Venient autem dies, cum auferetur ab illis Sponsus, & tunc ieiunabunt.* Et Apocal. 21. scriptum est: *Veni, ostendam tibi Sponsam agni: & sustulit me in montem magnum, & altum, & ostendit mihi ciuitatem sanctam Hierusalem descendentem de Cælo &c.* In quibus diuinæ scripturæ locis tres conditiones Christo conuenientes in ordine ad Ecclesiam indicantur. Prima est eminentia, cum dicitur: *Vir caput est Mulieris.* Secunda est vnitas, non solum naturæ, sed etiam affectus, & charitatis, cum subditur: *Vir diligite Vxores vestras, &c.* Tertia est spiritualium bonorũ influxus, & communicatio, cum dicitur: *Nemo vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit, & fouet eam &c.* Vnde Ioannis 14. potestatem miraculorum sibi propriam discipulis, aliisque fidelibus se se communicaturum promittens ait: *Qui credit in Naz. in D. Thom. 3. parsem.**

me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet.

Vltima demum similitudo, quæ realem & intimam Christi cum Ecclesiâ declarat vnitatem, eminentiam, perfectionem, influxum & spiritualium bonorum communicationem, ea est quam Apostolus loco supra notato verbis illis expressit: *Vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ, ipse Saluator corporis eius.* Prædictæ vero conditiones Christo, quatenus Ecclesiæ caput est, conuenire declarat S. D. in textu.

Hanc autem veritatem, quæ cõclusio est præsentis articuli, Christum scilicet esse caput Ecclesiæ, docent passim diuinæ litteræ: Nam ad Eph. 1. dicitur: *Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, & plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimplet.* Ad Coloss. primo: *Ipse est caput corporis Ecclesiæ: primæ Cor. quinto: Nescitis quia corpora vestra membra sunt Christi.* Et Roman. 11. Et 1. Cor. 12. Sanctus Apostolus varias functiones, & alterna membrorum officia sub vnius capitis Christi regimine eis congruentia luculenter expressit: Quibus adde S. Patrum explicationes: Augustini in Psal. 139. à principio, & Epist. 57. Basilii lib. de Spiritu S. cap. 5. Hilarii lib. 8. de Trinit. & lib. de synodus. cap. 38 & super Psal. 139. Est igitur conclusio S. Doct. in textu certissima fidei veritas.

Secundo obseruandum est, duplex esse caput Ecclesiæ: Alterum inuisibile, quod Deus est, à quo ut supremo ac eminentissimo principio vita tota spiritualis ac motus omnis noster in bonum deriuatur: Alterum est visibile & membris corporis simile habens naturam, & hoc est Christus Deus simul & homo. Ad cuius euidentiam

Tertio considerandum est, rationem capitis neque ex humanitate præcise, neque ex diuina natura aut personalitate præcise, sed ex utroque simul sumpto (diuersa tamen ratione) Christo Domino conuenire: Nam sicut humanitas illi fuit ratio formalis merendi & satisfaciendi, persona autem diuina in ipsa humanitate subsistens valorem merito & satisfactioni tribuit infinitum: ita ut totus Christus Deus hoc non vnum esset principium satisfactionis: sic humanitas ratio formalis est, qua Christus est Ecclesiæ caput: Verbum autem rationem capitis Christo confert ut suppositum in humanitate subsistens: ita ut quasi mutuo pendeant Verbum ab humanitate, & hæc à Verbo: confert enim humanitas Verbo formam & essentiam, qua possit officium capitis exercere: Verbum autem eam omnem tribuit humanitati perfectionem & valorem, qui ad supremi capitis in Ecclesiâ dignitatem & officium est necessarius: Cum ergo queritur: an Christus sit Ecclesiæ caput, in quantum homo, vel in quantum Deus: cum distinctione respondendum est: nam si dictio in quantum sumatur reduplicatiue, neganda est propositio: quia denotat propriam ac per se sufficientem rationem capitis esse humanitatem: ex quo sequitur cuilibet humanitatem habenti rationem capitis conuenire: Si vero dictio illa in quantum sumatur specificatiue, vera est propositio: fit enim sensus, Christum ex humanitate ut ratione formali habere, ut sit caput Ecclesiæ, & per humanitatem officium capitis exercere: non tamen asseritur humanitatem ad hoc esse per se sufficientem. Si tamen dictio illa in quantum specificatiue sumpta denotet rationem capitis totalem, & adequatam, neganda est propositio: quia dignitas & essentialis perfectio capitis Ecclesiæ, per se ac necessario postulat diuinum suppositum humanitati coniunctum, ut scite notat Asturicensis in sua Relectione q. 6. Concl. 2. pag. 755.

Quarto sciendum est, gratiam Christi habitalem

Rationem capitis Christi ex vtraque simul natura, diuina scilicet & humana conuenire: & gratiam eius ex triplici esse capitali.

ex tribus habere, ut sit gratia capitalis. Primum est, A
summa eius perfectio in ratione gratiæ, ex qua
vim habet ad omnes effectus gratiæ possibiles, ut
supra diximus cum D. Tho. Secundum est, dignitas
eius infinita moralis in eam ex coniunctione cum
diuina persona deriuata: ex qua vim habent ope-
ra Christi merendi, & satisfaciendi de toto rigore
iustitiæ pro culpa, & offensa totius humani ge-
neris in Deum commissa. Tertium est, voluntas Chri-
sti Domini opera tanti valoris in finem referens
humanæ redemptionis, & salutis. Quibus addi
potest quatuor, virtus scilicet physica instrumen-
talis à Deo mouente in humanitate, & gratia tan-
quam in vno totali instrumento recepta: per quā
ex Christi gratia, & virtutibus gratia, virtutesque
secundum mensuram à Deo prædefinitam effici-
untur in nobis: de qua supra satis diximus. Sed ob-
seruandum est summam gratiæ perfectionem in ra-
tione gratiæ secundum intentionem non esse ne-
cessariam, sed solum congruam, ut gratia Christi
sit capitalis: quoniam, ut supra diximus, si minima
gratia fuisset humanitati Christi collata, vim suffi-
cientem habuisset ad omnes effectus gratiæ pro-
ducendos ex coniunctione cum diuino supposito.

Ex his sequitur, quod licet partes omnes Christi
corpus integrantes, & accidentia humanitatis, præ-
sertim spiritualia, dici quadam ratione possint capi-
talia, tanquam ad capitis integritatem vel orna-
mentum pertinentia: speciali tamen ratione gra-
tia Christi dicitur capitalis: quia scilicet principium
est formale, proximum & effectiuum quo gratifi-
candi & sanctificandi membra corporis Christi.
hic enim effectus est gratiæ proprius, illi per se pri-
mo conueniens: aliis vero nempe virtutibus, &
eorum actibus non ex propriis suis rationibus,
quæ sumuntur in ordine ad obiecta, sed ex ipsa
gratia conuenit, quæ est communis earum radix
ex qua pullulant, & similem contrahunt digni-
tatem.

Christum
sub una ra-
tione dici
recte posse
membrum
Ecclesiæ,
sub alia ve-
ro recte ne-
gari, & ita
conciliari
diuersa di-
cta S. Tho.
Quinto obseruandum est quosdam ex antiquiori-
bus Theologis existimasse Christum Dominum
posse & debere membrum & partem Ecclesiæ nun-
cupari: præcipui vero sunt Altiſiodorensis libro 3.
summa tract. 1. c. 4. q. 6. Turrecremata libro 1. summa
Ecclesiæ, & S. Tho. in Commentario Epistolæ 1. ad Cor.
cap. 12. lectione 3. exponens illa verba: Vos estis mem-
bra de membro: Quibus etiam verbis innititur duo
Auctores prædicti: Sed idem S. D. in 3. dist. 13. q. 2.
4. 1. ad 6. negat Christum dici congrue posse mem-
brum Ecclesiæ: quoniam (inquit) in nomine capitis
importatur principium & origo alicuius rei, in nomine
autem membri importatur partialitas: quæ repugnat ra-
tioni primæ originis: quia in primæ origine sunt omnia
virtute, quæ inueniuntur in originatis, & ideo non potest
dici membrum: quia non recipit ab aliquo influentiam:
& quia in corpore naturali caput non solum influit aliis
membris, sed etiam ab aliis recipit, ut nutrimentum, &
alia obsequia, ideo & caput dicitur & commembrum: Sed
Christus secundum quod homo, non recipit aliquid ab a-
liis membris Ecclesiæ, sed à solo Deo: unde non potest dici
commembrum, secundum quod caput Ecclesiæ dicitur ipse
secundum humanitatem: potest autem dici membrum se-
cundum humanitatem, secundum quod ipse est caput Ec-
clesiæ secundum diuinitatem: & sic dicit Apostolus 1. Cor.
12. Vos estis corpus eius, & membra de membro. Hæc ibi
Sanctus Doctor. Ex quibus patet doctrinam hanc
facile posse cum alia prius allegata conciliari di-
cendo Christum, quatenus est caput Ecclesiæ visi-
bile, (quod illi conuenit, ut homo est siue ut
Deus homo) non posse dici membrum Ecclesiæ,
sed quatenus est caput eiusdem Ecclesiæ inuisibi-
le (quod illi conuenit, ut Deus est) dici posse
membrum Ecclesiæ secundum humanitatem: in

quo sensu intelligenda sunt Apostoli verba, ut pa-
tet etiam ex prima expositione S. D. in dicta lectio-
ne: sed clarius, ac vberius seipsum conciliat S. D.
in 4. distinct. 49. qu. 4. art. 3. ad 4. ubi sic loquitur:
Nomen Ecclesiæ dupliciter accipitur: Quandoque enim
nominat tantummodo corpus, quo Christo coniungitur
sicut capiti, & sic tantum Ecclesiæ habet rationem spon-
se: sic vero Christus non est Ecclesiæ membrum, sed caput
influens omnibus Ecclesiæ membris: Alio modo accipitur
Ecclesiæ, secundum quod nominat caput, & membra con-
iuncta, & sic Christus dicitur membrum Ecclesiæ, inquan-
tum habet officium distinctum ab omnibus aliis, scilicet
influire aliis vitam: quamuis non multum proprie dica-
tur membrum: quia membrum importat partialitatem
quandam: in Christo autem bonum spirituale non est
particulatum: sed est totaliter, & integrum: unde ipse est
totum Ecclesiæ bonum, nec est aliquid maius ipse, &
alii, quam ipse solus: sic autem loquendo de Ecclesiæ, Ec-
clesiæ non nominat solum sponſam, sed sponſum, & spon-
ſam, prout per coniunctionem spirituales est ex eis v-
num effectum: Unde, licet Christus aliquo modo dica-
tur membrum Ecclesiæ, nullo tamen modo potest dici mem-
brum sponſæ. Hæc ibi Sanctus Doctor. Ex quibus ver-
bis duplex colligitur modus conciliandi loca præ-
dicta, quæ videbantur opposita. Primus est Chri-
stum dici posse membrum non absolute, sed qua-
tenus habet officium ab aliis distinctum, scilicet
influire vitam: qui modus dicendi consonat ver-
bis Apostoli: cum enim ait: Vos estis membra de
membro, per illam particulam de significatur de-
pendentia vitæ: quæ membris inest ex capite Chri-
sto: cui hoc ipso nomen membri conuenit, quod
officium habet vitam aliis influendi, quod aliis
minime conuenit. Secundus est Christum proprie
non posse dici membrum, sed minus proprie seu
quasi improprie: eo quod ei deficiat altera prin-
cipalis conditio ad rationem membri necessaria,
scilicet partialitas, ut ibi probat S. Doctor. Et ex his
patet primo D. Thom. in sententiis non retractas-
se: quod dixerat in commentario: quod tamen ab-
solute legitimo fundamento pronunciat Altiſioren-
sis, quod etiam videtur affirmare Suarez dist. 73.
sect. 1. §. sed hoc loco. Valsq. disput. 43. cap. 1. & Alua-
rez in expositione presentis art. Sed obseruandum
est Apostoli verba paulo ante relata plures alias
habere expositiones, quas afferunt ibi Sanctus
Thom. & recentiores loci allegati: Quos vide, si
placet.

Sexto notandum est metaphoram capitis applica-
tam Christo supremo totius Ecclesiæ principi non
eas tantum habere conditiones, quas illi & natu-
rali capiti communes tribuit in littera S. D. sed ob
maximam sui perfectionem & excellentiam, qua
longe superexcedit perfectionem capitis natura-
lis, sibi vendicat etiam ut ea quæ membra sunt
Ecclesiæ tantum in potentia, sua superexcellenti
virtute constituat in actu membrorum substan-
tiali, eaque sibi coniungat in vnitatem gratiæ & cha-
ritatis: qua veluti glutino fit vnum Ecclesiæ cor-
pus: Quamuis enim in corpore naturali caput
non generet, aut in esse membrorum substantiali
non constituat, nec sibi coniungat alia membra
quorum est caput, sed in ea iam genita & illi con-
iuncta influit motum & sensum: in corpore ta-
men mystico siue morali caput non solum influit
motum in membra, sed ea constituit in esse mem-
brorum dans illis vitam & esse, quo actu sunt mem-
bra. Quemadmodum si Princeps Ciuitatem con-
strueret, & in eam homines congregaret, leges
illis imponeret, regulam ac viuendi formam eos
edoceret, vere diceretur illius ciuitatis & sui my-
stici corporis membra formare, & ex membris in
potentia efficere membra in actu: Nos autem,
qui

Conciliatio
S. Thom.

Angularis
excellentia
capitis my-
stici.

qui Christi sumus membra, Ipsius sumus factura A creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus, vt ait Apost. ad Ephes. 2.

Septimo notanda sunt diligenter ea, quæ scribit hic subtiliter Cai. circa singulas fere capitis conditiones: quas vberime declarat Medina: qui etiam optime disputat de veritate conclusionis, & explicat eleganter doctrinam huius articuli.

Postremo circa resp. ad 1. præter ea, quæ notat Cai. vide si placeat ea quæ late scripsimus in nostris Commentarijs ad primam p. q. 45. art. 4. vbi ostendimus gratiam vere ac proprie non creati, neq; concreari, sed supernaturali immutatione produci.

ARTICVLVS II.

Vtrum Christus sit caput hominum quantum ad corpora, vel solum quantum ad animas.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus non sit caput hominum, quo ad corpora. Christus enim dicitur caput Ecclesie, in quantum inluit spirituales sensus, & motus gratia in Ecclesiam. Sed huius spiritualis sensus, & motus capax non est corpus. Ergo Christus non est caput hominum secundum corpora.

Præterea: Secundum corpora communicamus cum brutis. Si ergo Christus esset caput hominum quantum ad corpora, sequeretur, quod etiam esset caput brutorum animalium: quod est inconueniens.

Præterea: Christus corpus suum ab alijs hominibus traxit: vt patet Matth. 1. & Luc. 3. Si caput est primum inter cetera membra, vt dictum est: ergo Christus non est caput Ecclesie quantum ad corpora.

Sed contra est, quod dicitur Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratū corpori claritatis suæ.

Respondendo dicendum, quod corpus humanum habet naturalem ordinem ad animam rationalem, quæ est propria forma eius, & motor. Et in quantum quidem est forma eius, recipit ab anima vitam, & ceteras proprietates conuenientes humano corpori secundum suam speciem: in quantum vero anima est motor corporis, corpus instrumentaliter seruit animæ. Sic ergo dicendum est, quod habet vim influendi humanitas Christi, in quantum est coniuncta Dei Verbo, cui corpus vnitur per animam, vt supra dictum est. Vnde tota Christi humanitas, secundum scilicet animam, & corpus, inluit in homines, & quantum ad animam, & quantum ad corpus: sed principaliter quantum ad animam, secundario quantum ad corpus.

Vno modo, in quantum membra corporis exhibentur arma iustitiæ in anima existenti per Christum, vt Apost. dicit Rom. 6. Alio modo, in quantum vita gloriæ ab anima deriuatur ad corpus, secundum illud Rom. 8. Qui suscitauit Christum Iesum a mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum eius in vobis.

Ad primum ergo dicendum, quod sensus spiritualis gratia non peruenit quidem ad corpus primo, & principaliter, sed secundario, & instrumentaliter: vt dictum est.

Ad secundum dicendum, quod corpus animalis bruti nullam habitudinem habet ad animam rationalem: sicut habet corpus humanum. Et ideo non est simile.

Ad tertium dicendum, quod licet Christus traxerit materiam corporis ab alijs hominibus: vitam tamen immortalem corporis omnes homines trahunt ab ipso, secundum illud 1. ad Cor. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, & ita in Christo omnes viuificabuntur.

Sensus quæsti.

PARTICULA illa: quantum ad corpora comprehendit non solum corpora aliorum hominū, sed etiam corpus Christi, vt patet ex conclusione quæ respondetur quæstio, & ex primo argumento & eius responsione, ita vt sit sensus: An Christus etiam secundum corpus sit caput aliorum hominum. in D. Thom. 3. partem.

num etiam quo ad corpora, vt etiam aduertit Caietanus.

Forma Textus.

CONCL. est: Tota Christi humanitas secundum scilicet animam & corpus, inluit in homines, & quantum ad animam & quantum ad corpus, sed principaliter quantum ad animam, secundario quantum ad corpus. Vno modo, in quantum membra corporis exhibentur arma iustitiæ in anima existenti per Christum: Alio modo in quantum vita gloriæ ab anima deriuatur ad corpus. Probatur prima pars conclusionis: quia humanitas Christi vim habet influendi, in quantum est coniuncta Dei Verbo, cui corpus vnitur per animam, vt probatum est supra quæstione sexta, articulo primo.

B Ergo tota humanitas &c. vsque ibi Vno modo. Secunda vero pars incipiens ab illis verbis: Vno modo, probatur primo ratione: quia corpus humanum habet naturalem ordinem ad animam rationalem, quæ est propria forma eius & motor: & in quantum quidem est forma eius, recipit ab anima vitam, & ceteras proprietates conuenientes humano corpori secundum suam speciem: in quantum vero anima est motor corporis, corpus instrumentaliter seruit animæ: Ergo humanitas Christi vim habet influendi in animas, & corpora aliorum hominum dupliciter: Vno modo, in quantum membra corporis &c. Secundo probatur eadem pars duplici auctoritate Apostoli, vt patet in Textu.

Expositio Textus.

AD VERTE primo Caietanum & alios expositores alio modo formate discursum præsentis articuli, sed nobis planior visa est ea forma, quam adhibuimus. Vide etiam quæ notat Caietanus circa vim discursus iuxta formam ab eo propositam.

Secundo sciendum est Christum secundum humanitatem dupliciter influere in animas & corpora nostra: Primo influxu morali, quatenus operibus per animam, & corpus exercitis meruit nobis apud Deum culæ & pænæ sempiternæ remissione & gloriam tam animæ quam corporis, & pro totius humani generis offensa & pœna illi debita satisfecit ex toto rigore iustitiæ, sicque nos à Diaboli potestate liberauit, & transtulit nos in regnum & gloriam Filiorum Dei. Secundo inluit Christus secundum humanitatem, vt instrumentum diuinitatis in animas, & corpora nostra influxu physico, de quo late disputandum erit infra quæst. 13. & 48. & 62. De hoc agit Aluar. disp. 38. & latissime Asturicensis quæst. 6. pag. 771. & seq.

Tertio queri posset hic, num Christus sit caput etiam rerum omnium naturalium, non solum prout fini redemptionis inferiunt, sed etiam prout considerantur in suo esse naturali. Cuius quæsti resolutionem lege, si vis, apud Med. in expositione huius articuli, & Suar. disp. 23. sectione 1. §. Dico tertio, & Valq. disp. 43. cap. 2. §. Ceterum nonnulli: Et Astur. in Relezione de gratia Christi q. 6. Concl. 5. p. 742.

ARTICVLVS III.

Vtrum Christus sit caput omnium hominum.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus non sit caput omnium hominum. Caput enim non habet relationem nisi ad membra sui corporis. Infideles autem nullo modo sunt membra Ecclesie, quæ est corpus Christi: vt dicitur Ephes. 1. Ergo Christus non est caput omnium hominum.

Præterea: Apostolus dicit ad Ephes. 5. quod Christus tradidit semetipsum pro Ecclesia, vt ipse exhiberet sibi gloriam.

Kk 3

riofam